

4. Бим И.Л. Цели обучения иностранному языку в рамках базового курса Иностранные языки в школе. - 1996.- №1.- С.46
5. Братанич О.Г. Проблема дефініцій базових понять в теорії диференційованого навчання \ \ Рідна школа .-2000.-№7.- С.43-45.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ За редакцією В.Т. Бусел. -К.: Ірпінь: ВТФ. "Перун", 2002.- 1440с.
7. Гроот Р. Дифференциация в образовании// Директор.- 1994.-№5.-С.28.
8. Гусак П.М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх вчителів початкових класів: Автореф. Дис. Доктора пед. Наук:13.00.01- Київ, 1999.-37с.

М.В.Вікторова

ВАЖЛИВІСТЬ ВОКАЛЬНИХ ПОСПІВОК У ФОРМУВАННІ СПІВОЧИХ НАВИЧОК ДИТИНИ

В статье рассматривается важность вокальных попевок в формировании певческих навыков ребенка; выделены принципы подбора вокальных упражнений.

In article importance vocal short-melodies in formation of singing skills of the child is considered; principles of selection of vocal exercises are allocated.

Постановка проблеми. Використання вправ є необхідною умовою розвитку вокально-технічних навичок, без співу вправ неможливо досягти високого технічного рівня. Вокально-технічні навички в сукупності є засобом художньої виразності. Вони відпрацьовуються на вправах, а закріплюються, збагачуються і удосконалюються при роботі над художніми творами.

Вокальні поспівки, або розспівування – це розділ занять, під час яких формуються основні вокально-технічні навички голосоутворення (фонаційне дихання, атака звуку, співоча артикуляція та дикція).

Щоб зробити голос дитини керованим, щоб перетворити його у слухняний інструмент, щоб дитина могла з легкістю

передати усі свої емоційні почуття при співі, необхідна систематизована неспішаюча кропітка робота над точністю координації усіх частин голосоутворюючого апарату.

Роботу виконано у контексті програм НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Над проблемою поліпшення вокально-хорової роботи в школі працювало багато вчених-педагогів, теоретиків та музикантів, а саме: Н.Орлова, Н.Грудзенська, О.Апраксіна, Ю.Алієв, Т.Овчинникова, А.Сергієв, О.Павлішева, А.Менабені, А.Дмитрієв та інші.

Відомий музикант та педагог А.А.Сергієв писав, що "...термін "розспівування" увійшов у практику шкільного співу як один із способів підготовки дітей до оволодіння елементарними вокальними знаннями" [1, 18].

Автор наукової статті "Вокальні вправи в роботі з дітьми" А.Г.Менабені писав: "Спів вокальних вправ є необхідною умовою формування та вдосконалення вокально-технічних навичок. Вокальні вправи – це дуже організовані вокальні дії і до них слід ставитися з особливою повагою".

Формулювання цілей статті. Метою статті є цілеспрямоване, послідовне, поступове використання вокальних поспівок на уроках музики; свідоме ставлення студентів до підбору вокальних вправ на розвиток вокально-технічних навичок під час співу.

Результати дослідження. Важливе значення у вихованні необхідних співочих навичок має правильний підбір та правильне використання вокальних поспівок. Вправи повинні відповідати основним принципам вокальної педагогіки: поступовості й послідовності, індивідуальному підходу до учнів в процесі навчання.

Вчитель повинен кваліфіковано та гнучко володіти методикою використання вокальних поспівок при вокально-хоровому навчанні школярів, знати психолого-педагогічні основи вживання вправ, точно уявляти призначення окремих видів вокальних поспівок.

Вокальні вправи повинні між собою відрізнятися відносною спрямованістю. На початковому етапі навчання

поспівки повинні мати вузько обмежені завдання, у які входять правильне формування вокального звуку, усунення вокальних недоліків, розвиток голосу на різні види вокальної техніки.

Перед кожним вчителем, який знайомиться з новим учнем, постає питання: з яких вправ починати заняття? Вчителю потрібен час та велика спостережливість, щоб встановити які вправи та у якій послідовності слід давати учням на уроці.

У роботі над вокальними вправами необхідно в учнів виховувати свідоме ставлення до формування звуку. Не тільки вчитель, але й учні повинні знати, для чого дається та чи інша поспівка, як досягнути поставленої вокально-технічної мети. Використання несистематизованих, нецілеспрямованих вправ, які важко засвоюються та викликають напруженість звучання завдяки насильного розширення діапазону, не тільки не дають позитивного ефекту, але й можуть навіть принести невиправну шкоду.

При розспівуванні вчитель повинен бути дуже наполегливим, вимогливим до якості звучання. Потрібно терпляче домагатися поставленої мети.

Слід завжди пам'ятати, що голосовий апарат працює як єдине ціле. Кожна вокальна поспівка повинна об'єднувати вокально-технічні завдання з музично-виконавськими. Чому? Тому що, поспівки – це є спів, спів – це є музика, тому і виконувати треба не тільки технічно правильно, але й музично, як фрагмент музичного твору.

Навчаючи дітей співу, слід звернути увагу вчителя на формування співацької постави, тобто такого фізично-емоційного стану дитини, який забезпечує оптимальні умови для звукоутворення. Положення корпусу має бути невимушено-прямим, плечі злегка відведені назад, голову слід тримати рівно, не притискаючи підборіддя до верхньої частини грудної клітини і не піднімаючи вгору. Якщо діти співають сидячі, то доцільно домогтися, щоб вони сиділи на пів стільця, не спираючись на його спинку, щоб ноги стояли на підлозі, а не звисали. Якщо заняття проводиться стоячи, то необхідно звернути увагу на зручну поставу ніг і стояти слід рівно, спираючись на обидві ноги.

Все це сприятиме створенню необхідних передумов для функціонування гортані, голосових зв'язок, артикуляційного і дихального апаратів, поживленню емоційного тону тощо.

Формування співацької постави у роботі з молодшими школярами слід вважати обов'язковим. Вже на початковому етапі починається формування навичок звукоутворення, яке залежить значною мірою від дотримання відповідних вимог. Ця залежність є принциповою, оскільки правильне володіння співацьким голосом впливає на інтерес, емоційність, естетичний смак школяра. Важливо щоб діти, ще змалечку переконались, що дотримання зазначених правил є необхідною умовою правильного і красивого співу.

При формуванні співацьких навичок потрібно виходити в першу чергу з розвитку найкращих тембральних якостей голосу. Критерієм правильного звукоформування є відчуття “зручності” співу, вільності голосоутворюючого апарату, здатність “тягнути” звук, однотембральність звучання по всьому діапазону.

Спів вправ потрібно починати з нот, які найбільш природньо, красиво та без напруження вдаються дитині (так звані “ноти примарного звучання”). Зазвичай це ноти у середньому відділі діапазону дитячих голосів (фа¹-ля, сі¹); поступово під час заняття обсяг звуків збільшується до всього діапазону голосу. Крайні граничні звуки діапазону додаються тільки на більш пізніх етапах навчання, їх краще в дітей не торкатися. Формування крайніх нижніх та верхніх звуків може йти тільки на базі середини, яка добре звучить, тому передусім закріплюється середня ділянка діапазону.

Співати вправи потрібно зосереджено, уважно прислуховуючись до звучання свого голосу, аналізуючи його якість, запам'ятовуючи супутні найкращому звукові відчуття.

Обов'язковим є і вимога правильної вимови голосних, на яких учні легше засвоюють елементи вокально-технічних навичок, досягають необхідного вокального звучання голосних (чіткість, але без порушення загальної співочої постави). Артикуляція, положення нижньої щелепи, міміка обличчя, вираз очей мають бути природніми.

Обираючи голосний звук, необхідно враховувати різні призвуки, темброві особливості голосів у загальному звучанні хору.

При горловому призвучі, “стислому” голосоутворенні голосний “і” ще більш ускладнить ці якості, а голосні “а”, “о”, “у” допоможуть позбавитися їх. При носовому призвучі доцільні вправи на голосні “о”, а особливо й на “у”.

Поступово до першого вокально оформленому голосному додають інші, засвоюючи на них вокальне звучання, тобто навички, вироблені на першому голосному, почергово перекладають на всі наступні голосні.

Перехід до іншого голосного звуку здійснюється шляхом дуже швидкої та мало помітної заміни артикуляції губ, язика. Горло має бути вільним, не стиснутим. Звільненню гортані від м'язового стиску допомагає відчуття позіху. Цьому прийому можна навчитися, якщо перед співом позіхнути декілька разів, не відкриваючи рота: у роті виникає відчуття вільного місця – порожнини між твердим піднебінням та язиком.

Починати вправи можна або на одному голосному без приголосного, або у поєднанні з голосними.

І. І. Левідов зазначає: “... щоб розвинути природні якості дитячого голосу в процесі вокально-хорової роботи, потрібно на початковому етапі формування співацького звукоутворення добирати такі вправи, в яких невимушена, виразна вимова голосних та приголосних звуків викликала б завдяки певному укладу артикуляційного апарату необхідний за якостями звук у співі – легкий, дзвінкий, сріблястий, а тим самим спрямовувала б вироблення початкових співацьких навичок у правильному напрямку” [3, 72].

Вміле поєднання приголосних з голосними дозволяє впливати на якість звучання голосних, і, таким чином, на загальне звучання голосу.

Приголосні значно активізують роботу артикуляційних органів ротової порожнини. Тому при в'ялій роботі цих органів вправи краще починати відразу з поєднання голосних з приголосними. Наприклад, щоб досягти дзвінкого, польотного звучання, вчителі часто користуються сонорними приголосними

“м”, “н”, “л”. Спів з закритим ротом також допомагає виробленню цієї навички, але користуватися нею краще у середньому регістрі голосів. Звуки верхнього регістру ефективніше підстроюються при співі так званим “німим” звуком, який виникає від зближення м’якого піднебіння зі спиною язика при обов’язковому розкритті роту. Йотована голосна “я”, приголосні “л”, “н”, “к”, “т” стимулюють активність м’якого піднебіння. Поєднання їх з голосними “у”, “і”, “е” допомагає виробити повноту дихання та рівність звуковедення. Приголосна “д” сприяє винаходу грудного резонатору. Глуха приголосна “п” дещо округлює “а”.

На початку навчання рекомендується співати вправи з низхідною мелодією на звуках середнього регістру. При відчутті незручності, стиснутості голосового апарату потрібно змінити тональність, а якщо і це не усуне неприємних відчуттів, то вправу слід замінити більш зручною.

Вправи зазвичай розташовуються у вигляді моделюючої секвенції по півтонах вгору та вниз.

При введенні нової вправи, її мелодію можна підтримувати акомпанементом. Як тільки інтонація в учнів стане стійкою, необхідно залишати одну гармонічну підтримку. Далі дуже корисно для вироблення чіткої координації між слухом та голосом, для закріплення та удосконалення вокальних навичок співати вправи без супроводу інструменту з попередньою ладовою настройкою.

Дуже корисне у вправах чергування співу стаккато та легато. Стаккато дає відчуття “близькості” звуку, більшої точності попадання в позицію.

Поєднання стаккато та легато допомагає відчутти опору звуку.

Сполучення швидкого та повільного темпів допомагає оволодіти рівністю звучання. Вправи у швидкому темпі особливо корисні при боротьбі з “качанням” звуку, тобто надмірної його вібрації. Тут вступає в дію закон збереження м’язової інерції, закон “м’язової пам’яті”. Вправа, заспівана у швидкому темпі, звучить рівніше, а повторена відразу повільно, зберігає рівність звучання.

У роботі зі школярами надзвичайно важливим є питання індивідуального підходу до розвитку голосу. Методикою передбачено здійснення обов'язкових індивідуальних прослуховувань кожного співака, під час яких вчитель може визначити стан голосового апарату, його розвиток, особливості, недоліки і досягнення, а також зафіксувати все це з метою подальшого контролю. Індивідуальний підхід можливо здійснювати й під час хорових занять шляхом перевірки знання партій, спостережень за характером поведінки, виконання завдань окремими учнями.

Висновки. Отже, метою усіх поспівок є надання правильного спрямування роботи голосового та дихального апаратів.

Складаючи вправи, вчитель повинен керуватися такими принципами:

1) вправи повинні складатися цілеспрямовано, поступово, послідовно, з рішенням однієї або декількох вокально-технічних завдань;

2) вправи повинні поглиблювати вокально-хорові навички та ускладнювати завдання вокальних поспівок;

3) вправи повинні відповідати ступеню підготовленості дітей та бути їм посильними;

4) вправи потрібно виконувати в зручній для дітей примарній зоні з поступовим поширенням діапазону;

5) вправи доцільно строїти на контрастному порівнянні нюансів, способів звуковедення, рухів мелодії (згори вниз та знизу вгору);

6) вправи повинні виконуватися, по можливості, без супроводу, тобто потрібно розвивати в учнів координацію між слухом та голосом.

Підсумовуючи, зазначимо, що вся вокально-хорова робота може бути плідною тільки в разі наявності у дітей відповідного інтересу. Формування уваги і любові до красивого, емоційного звуку – важлива проблема, і вирішення її повинне здійснюватися за умови повного врахування вчителем вікових особливостей розвитку дитини, її фізіології, умілого використання природних можливостей школярів. За таких умов дітям буде зручно виконувати поставлені завдання, а значить,

вони отримуватимуть насолоду від спільної творчості, глибше розумітимуть музику.

Перспективи подальших досліджень в даному напрямку. Актуальність проблеми для сучасної системи освіти передбачає продовження дослідження, а отримані висновки – перевірки і впровадження у навчально-виховний процес.

Література

1. Вопросы вокально-хорового воспитания школьников / Под ред. Г. П. Стуловой. – М., 1983. – 160 с.
2. Коломоець О. М. Хорознавство: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2001. – 168 с.
3. Левидов И. И. Детское пение и охрана голоса детей. – М.: Просвещение, 1986. – 216 с.
4. Лукашин А., Перепелкина Л. Вокальные упражнения на уроках пения в общеобразовательной школе. – М.: Музыка, 1964. – 125 с.
5. Менабени А. Г. Вокальные упражнения в работе с детьми // Музыкальное воспитание в школе. – 1978. – №13.

Ю.С.Коровкіна

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

В статтє рассматривается вопросы превентивной деятельности как фактора предупреждения девиантного поведения подростков, а также основы профилактики девиантного поведения.

In clause is considered questions prevention of activity as factor of the prevention deviation of behaviour of the teenagers, and also basis of preventive maintenance deviation of behaviour.

Проблема превентивності завжди була і є пріоритетною в системі психолого-педагогічних, медичних, правових, соціологічних досліджень у різних країнах світу. На Україні ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки молодь формується в складних соціокультурних умовах економічних і політичних суперечностей, невірноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства.